

מסורת הש"ס

א. שבת סז, א. מו"ק ה, א. סוטה לב, ב. נדה סו, א. ילק"ש תורה תקנב.
ב. שבת סז, א.

גרסות

דניכחוש חיליה בכתי"מ ועוד:
דניכחוש חיליה וניטעין.
כי היכי דליחזיה אינשי וליבעי רחמי עליה יש בכתי"מ:
כי היכי דליתוהו עליה.
וכן מי שאירע בו דבר יש בכתי"מ: וכל מי שארע בו דבר. כובסא יש בכתי"מ ובמקורות: קיבורא.

דניכחוש חיליה [שייחלש כחזן], שמא מרוב שומן שבו הוא משיר פירותיו. אלא סוקרו בסיקרא, אמאי [מדוע]? ומשיבים: כי היכי דליחזיה אינשי וליבעי רחמי עלויה [כדי שיראו אותו בני האדם ויבקשו רחמים עליו]. כדתניא [כמו ששנויה ברייתא] על המצורע: "וטמא טמא יקרא" (ויקרא יג, נה) – צריך להודיע לרבים שהוא טמא, ורבים מבקשים עליו רחמים. וכן כל מי שאירע בו דבר של צרה צריך להודיע לרבים, ורבים מבקשים עליו רחמים. אמר רבינא: כמאן תלינן כובסא בדיקלא [כדעת מי תולים אנו אשכול תמרים בדקל שמשיר פירותיו], כמאן [כדעת מי]?

דניכחוש חיליה. אלא סוקרו בסיקרא, אמאי? הדרן עלך בהמה המקשה

– כי היכי דליחזיה אינשי וליבעי רחמי עלויה.

כדתניא: * "וטמא טמא יקרא" – צריך להודיע לרבים, ורבים מבקשים עליו רחמים. וכן מי שאירע בו דבר – צריך להודיע לרבים, ורבים מבקשים עליו רחמים. אמר רבינא: כמאן תלינן כובסא בדיקלא, כמאן – כי האי תנא.

הדרן עלך בהמה המקשה

כי האי תנא [כדעת תנא זה] שאומר שצריך להודיע לרבים, ורבים יבקשו עליו רחמים.

גרסות
 בין בארץ בין בחוצה לארץ
 בכתיב ובמשניות: בארץ
 ובחוצה לארץ.
 בחולין יש בכתיב של
 המשנה: בחולים.
**הראשון חייב כרת ושניהם
 פסולים ושניהם סופגים
 את הארבעים בכתיב**
**ובמשניות: הראשון חייב
 כרת ושניהם סופגים את
 הארבעים ושניהם פסולים.**

לשון

סופג
 מקורה של המלה הוא במלה
 ספג, שביסודה היא מלה
 יוונית σπγγος (ספונגוס)
 שמשמעה - קליטה,
 שאיבה וממילא נוצר
 השרש "ספג" במשמעות של
 קליטת ושאיתב נוזלים.
 ומכאן הרחיבו את משמעו
 לכל דבר שיש בו קליטה
 ושאיתב כזו, הן לדברים של
 ממון, ואפילו לקבלת מלקות.
 ובערוך הביא דעה כי הוא
 כמו: "סופק את כפיו"
 (בחילוף ג-ק).

א משנה איסור אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בחוץ
 לארץ, בין בפני הבית, בזמן שהמקדש קיים, ובין
 שלא בפני הבית, בחולין ובמקדשין. כיצד? השוחט אותו ואת בנו
 באותו יום, והיו שניהם חולין, ושחטם בחוץ, מחוץ לעזרה - שניהם
כשרים לאכילה, ועל שחיטת השני
סופג את הארבעים מלקות, שעבר
 על "אותו ואת בנו לא תשחטו ביום
 אחד" (ויקרא כב, כח). אם היו
 שניהם קדשים ושחטם בחוץ ביום
 אחד - על הראשון חייב כרת
 משום שחיטת קדשים בחוץ. ועל
 השני אינו חייב משום שחיטת חוץ,
 שהרי אינו ראוי להקרבה בגלל איסור
 אותו ואת בנו. ושניהם פסולים
 להקרבה. ועל שחיטת שניהם
סופגים את הארבעים, על הראשון
 - משום שחיטת חוץ, ועל השני
 - משום אותו ואת בנו. אם היו
 שניהם חולין ושחטם בפנים העזרה
 - שניהם פסולים להקרבה, כדין
 חולין שנשחטו בעזרה, ועל השני
סופג את הארבעים משום אותו
 ואת בנו. היו שניהם קדשים
 ושחטום בפנים ביום אחד -
הראשון כשר להקרבה ופטור על
 שחיטתו, ועל השני - סופג את
הארבעים משום אותו ואת בנו,
 ופסול, להקרבה, משום שהוא מחוסר זמן עד שיעבור אותו יום. שחט
 חולין ואחר כך קדשים בחוץ ביום אחד - הראשון כשר לאכילה,
 ופטור, ועל השני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו, ופסול
 להקרבה. שחט תחילה קדשים ואחר כך חולין בחוץ - על הראשון חייב כרת
 משום שחיטת חוץ, והוא פסול להקרבה, והשני כשר לאכילה, ועל שניהם
סופגים את הארבעים, על הראשון - משום שחיטת קדשים בחוץ, ועל השני
 - משום אותו ואת בנו. שחט חולין ואחר כך קדשים בפנים -

**ותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין
 בחוצה לארץ, בפני הבית ושלא
 בפני הבית, בחולין ובמקדשין.
 כיצד? השוחט אותו ואת בנו,
 חולין בחוץ - שניהם פשרים, והשני סופג את
 הארבעים. קדשים בחוץ - הראשון חייב כרת,
 ושניהם פסולים, ושניהם סופגים את הארבעים.
 חולין בפנים - שניהם פסולים, והשני סופג את
 הארבעים. קדשים בפנים - הראשון כשר ופטור,
 והשני סופג את הארבעים ופסול. חולין וקדשים
 בחוץ - הראשון כשר ופטור, והשני סופג את
 הארבעים ופסול. קדשים וחולין בחוץ -
 הראשון חייב כרת ופסול, והשני כשר, ושניהם
 סופגים את הארבעים. חולין וקדשים בפנים -**

מסוס דנעי למימר: "בחולין ובמקדשים",
 דאטריין למילף מקראי כילפיין צגמרא - תנא נמי: "בארץ
 ובחוצה לארץ", דלא אלטריין, דהא חוצה הגוף היא, וחוצה הגוף נוהגת בין
 צארץ וצין בחוצה לארץ. בפני הבית - צומן הצית. צפרק צמרא (חולין קלמ, צ)
 מפרש אמאי נקטיניהו. שניהם כשרים
 - מסוס דנעי למימני סיפא "שניהם
 פסולים". וצגמרא מפרש אמאי נקטיניהו.
 והשני סופג - מסוס לאו דלותו
 ולא שנה שחט את הבן תחלה, ולא שנה
 שחטיניהו חד צגמרא, ולא שנה מרי צגרי
 - יליף צגמרא לחייב הראשון חייב
 כרת - משום שחטי חוץ. אצל השני
 פטור מן הכרת, לכיון דנשחטתו אמו
 - שז אינו ראוי הנן לישחט צפניס,
 דפטול משום מחוסר זמן. ואינו חייב
 משום שחטי חוץ אלא אס כן ראוי
 לפניס, דכתיב (ויקרא יז): "ואל פתח
 אהל מועד לא תצאו" - הראוי לפתח
 אהל [מועד] חייבין עליו בחוץ, ואי לא
 - לא. ושניהם סופגין - הראשון
 משום לאו דשחטי חוץ. דכתיב (דברים
 יז) צהעלמה: "השמר לך פן תעלה",
 וצונחיס (קזא) ילפינן צהיקש שוחט
 ממעלה "שם מעלה... ושם מעשה", מה
 מעלה לא ענש אלא אס כן הזהיר -
 אף שוחט לא ענש אלא אס כן הזהיר.
 מסוס חולין שנשחטו בעזרה, דילפינן להו
 צקדושין צפרק "האיש מקדש" (ז, צ). והשני סופג - משום אותו ואת בנו.
 אצל מסוס חולין שנשחטו בעזרה -
 וצנחמ" - צנחוק מקוס אמה וצנח, ולא צקירוב מקוס [קדושין ז, צ]. קדשים
 בפנים - השני סופג משום אותו ואת בנו. ופסול - משום מחוסר זמן.
 חולין וקדשים בחוץ - דוקא נקט הראשון חולין והשני קדשים. וכן כל
 השנויים צנחמה, דוקא נקט להו. והשני סופג - משום אותו ואת בנו.
 קדשים בחוץ - צנחמה, ואחר כך חולין בחוץ - פסול. והשני כשר
 - ראשון משום שחטי חוץ, ושני - משום אותו ואת בנו. חולין וקדשים בפנים שניהם
 פסולים - ראשון משום חולין שנשחטו בעזרה, ושני משום מחוסר זמן.

הוספות

אותו ואת בנו נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ - אידי דבעי למתני: "בחולין ובמקדשין, בפני הבית ושלא בפני הבית", שהם לצורך - קתני נמי:
 "בארץ ובחוצה לארץ", ואף על גב דהוי שלא לצורך, דחובת הגוף היא. כיון דאיכא דזכתא דהוי לצורך, כגון בראשית הגז. דהכי אמרינן ב"שילוח
 הק"י (חולין קלחב) ד"בארץ ובחוצה לארץ" בכלהו שלא לצורך, לבד מראשית הגז. ו"בפני הבית ושלא בפני הבית" בכלהו הוי שלא לצורך, לבד מאותו
 ואת בנו דאיצטריך. דהוה אמינא כיון דבענין קדשים כתיב - לא לנהוג אלא בזמן דאיכא קדשים.

קדשים בחוץ הראשון חייב כרת ושניהם פסולים - על הראשון חייב כרת, כדין השוחט
 קדשים בחוץ בזמן המקדש במזיד (ויקרא יז, ד), אבל על השני אינו חייב כרת, מפני שאין
 חייבים משום שחיטת חוץ אלא על הראוי להקרבה בפנים (ובחים קיבא), וזה אינו ראוי
 להקרבה באותו יום (לדעת ר' שמעון (שם עמוד ב) יש בכך איסור לא תעשה, אבל אין
 הלכה כמותו).

ושניהם פסולים כלומר, פסולים להקרבה על המזבח, הראשון - משום קדשים
 שנשחטו בחוץ, והשני - משום שהוא "מחוסר זמן", שהוא פסול מיוחד של קרבן שלא
 הגיע זמנו, כמו מה צציתתה התורה בפסוק הקודם: "שור וכו' כי יולד והיה שבעת ימים
 תחת אמו, ומיום השמיני והלאה ירצה" (ויקרא כב, כז), שיש קשר מהותי בין שני אלה
 (ראה חת"ס על פי רמב"ן, חידושי הגר"ז תמורה ו, ב).

ושניהם סופגים את הארבעים לדעת התוס' (להלן פא), חלוקה משנתנו על דעת ר'
 חנינא בן גמליאל האומר שכל חייבי כרת שלקו - נפטרו מידי כריתתן (מכות כגא),
 שהרי נאמר תחילה שהראשון חייב כרת, ובאן נאמר שהוא גם סופג את הארבעים.
 ומדברי מפרשים אחרים נראה כי המשנה מדברת בשני מקרים שונים: חייב כרת -
 כשעשה במזיד ולא התרו בו, וסופג את הארבעים - כשהתרו בו, ובמקרה זה נפטר
 מידי כריתתו (וראה תפא"י).

חולין בפנים שניהם פסולים כלומר, פסולים להקרבה, וגם אסורים באכילה ובהנאה,
 משום חולין שנשחטו בעזרה (משנה תמורה לגב, וראה קדושין נו, ב). והשני סופג את
 הארבעים משום אותו ואת בנו, אבל אין לוקים משום שחיטת חולין בעזרה (לא הראשון
 ולא השני), משום שהוא לאו הבא מכלל עשה: "כי ירחק ממך המקום אשר יבחר ה'
 ויבחרת" (דברים יב, כא) - בירחוק מקום אתה וזבח, ולא בקירוב מקום (קדושין נו, ב,
 עיי"ש), ואין לוקים על לאו כזה.

אורה ההלכה

אותו ואת בנו איסור אותו ואת בנו נוהג בכל זמן ובכל מקום, בחולין ובקדשים (בין
 קדשים הנאכלים ובין קדשים שאינם נאכלים). לפיכך שחט את הראשון בעזרה והשני
 מחוץ לעזרה, או את הראשון מחוץ לעזרה והשני בעזרה, בין אם היו שניהם חולין או
 שניהם קדשים, ובין אם היה אחד חולין ואחד קדשים - על השני ששחט לוקה משום
 אותו ואת בנו. כמשנה. (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ב ה"ב).

עיונים
אותו ואת בנו היא לשון הכתוב "ושור או שה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד"
 (ויקרא כב, כח). וכפי העולה מלשון הכתוב מדובר בהמה טהורה, ולא בחיה ולא בעוף.
 ומוסכם כי אין הבדל אם שוחטים אותו תחילה או את בנו תחילה, וכן מוסכם כי "בנו"
 האמור כאן אינו זכר דווקא, אבל נחלקו תנאים האם "אותו" הוא בין זכר ובין נקבה,
 או דווקא נקבה (ראה להלן עמוד ב). כן מבואר להלן (פבא, א) שהאיסור חל בין על אדם
 אחד, ובין על שני בני אדם שונים, שאם שחט אחד את האם אסור לכל אדם
 לשחוט באותו יום את הבן.

נוהג בין בארץ בין בחוצה לארץ וכו' שלוש חלוקות אלו, חחרות ומופיעות בפרקים
 הבאים של מסכת זו (ביסוד הדם, גיד הנשה, הזרוע והלחיים והקבה, ראשית הגז, שילוח
 הקזן), ואגב שנאמר באחת מהן - נאמרו באחרות, למרות שאין בהן צורך לגופן.
 ולעניינו, עיקר החידוש הוא שאותו ואת בנו נוהג בחולין ובמקדשין, כאשר יבואר
 בגמרא להלן. וכיון שאיסור זה נוכר בענין קדשים - הוצרך לומר שהוא נוהג גם שלא
 בפני הבית. ואגב כך שנה שהוא נוהג בין בארץ ובין בחוצה לארץ, למרות שהוא פשוט,
 שהרי מדובר בחובת הגוף ולא במצוה התלויה בארץ (ראה רש"י ותוס').

חולין בחוץ וכו' המשנה אינה מונה כאן כל הצירופים האפשריים. ובטעם הדבר,
 כתבו בתוס', שאם נאמר כי בכל המקרים שנישנו יש חידוש, לא שנה את אלו שאין
 בהם חידוש. ואם נאמר שאין חידוש בכל אלו שנישנו, יש להסביר כי "תנא ושייר",
 כדרך התנא במקומות אחרים במשנה שאינו שונה את כל המקרים האפשריים (תוס'
 להלן פא).

שניהם כשרים כלומר, גם השני שנשחט באיסור - מותר באכילה. וכתב רש"י כי
 דבר זה פשוט, ולא הוצרך לגופו, אלא הוזכר רק משום הנאמר להלן בענין קדשים בחוץ
 "שניהם פסולים" (וכיוצא בזה יש להסביר כמה פעמים שנאמר להלן: פטור, או כשר,
 או פסול), אבל בתוס' (להלן פא) הסבירו כי הוצרך לשנותו, שכן היה מקום לומר שהשני
 ייאסר באכילה משום "לא תאכל כל תועבה" (דברים יד, ג) שדרשו חכמים: כל שתועבתי
 (שאסרתי לעשותו) הרי הוא ב"בל תאכל" (להלן קיד, ב, וראה להלן קטו, א). ויש שכתב
 כי היה מקום לומר שכל מה שאסר הכתוב לעשותו, אם עשה - לא הועיל במעשיו,
 ואם כן שחיטת השני אינה נחשבת שחיטה, אלא הריגה סתם (רע"א). ועל כל פנים,
 כתב בעל הלכות גדולות, שהשני שנשחט באיסור - אסור באכילה באותו יום. וכתבו
 ראשונים שהוא משום קנס, כדרך שנאסרה הנאה ממעשה שבת (רמב"ן).

והשני סופג – משום אותו ואת בנו. חולין בחוץ ובפנים – הראשון בחוץ והשני בפנים. קדשים בחוץ ובפנים הראשון בכותל – משום שחטו חוץ. ושניהם פסולין – ראשון – ששחט בחוץ, ושני – משום מחוסר זמן. ושניהם סופגין – ראשון – משום שחטו חוץ, ושני – משום שחטו חוץ, ושני סופג משום אותו ואת בנו. והשני סופג משום אותו ואת בנו. ומשום שחטו חוץ לא לקי, דמחוסר זמן הוא, ואינו מתקבל צפנים. **גמרא** ירצה לקרבן אשה – וסמין ליה: אותו ואת בנו. שור הפסוק הענין – דלי לקמאי קאי – נשמק מיניה, ונכמו: "ואתו ואת בנו", דהא נשור ונשה איירי לעיל. במוקדשין לא – דהא אפסקיה. כלאים – רחל שילדה מן התייש, שחטה ואת בנה.

תוספות

מנין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשים – ואם תאמר: ואמאי סלקא דעתך דלא איירי קרא במוקדשין? הא סתמא כתיב! ואין לומר דאיצטריך, שאם צריך לפסח, ואין לו אלא אותו שנשחט בו ביום אביו או בנו, דסלקא דעתך דאתי עשה דפסח ודחי לאו ד"א אותו ואת בנו", ולהכי איצטריך דלא דחי. דכי האי גוונא אמרינן לקמן ב"שילוח הקן" (חולין קמ"א), גבי: לדבר מצוה מנין. דהא במחוסר זמן איכא לאו ועשה, ובלאו קרא לא דחי ליה עשה! ונראה, דמעיקרא קשיא ליה משום דשור הפסוק הענין, דמשמע למעוטי מוקדשין. דליכא למימר: משום דלא תימא במוקדשין דוקא בא להפסיק, דאם כן – ליכתביה בעלמא שלא בענין דקדשים, וממילא הוה מוקמינן לקרא בכל מילי. ולפי המסקנא צריך לומר דלשום דרשה נכתב שם. ואם

השני סופג – משום אותו ואת בנו. חולין בחוץ ובפנים – הראשון בחוץ והשני בפנים. קדשים בחוץ ובפנים הראשון בכותל – משום שחטו חוץ. ושניהם פסולין – ראשון – ששחט בחוץ, ושני – משום מחוסר זמן. ושניהם סופגין – ראשון – משום שחטו חוץ, ושני – משום שחטו חוץ, ושני סופג משום אותו ואת בנו. והשני סופג משום אותו ואת בנו. ומשום שחטו חוץ לא לקי, דמחוסר זמן הוא, ואינו מתקבל צפנים. **גמרא** ירצה לקרבן אשה – וסמין ליה: אותו ואת בנו. שור הפסוק הענין – דלי לקמאי קאי – נשמק מיניה, ונכמו: "ואתו ואת בנו", דהא נשור ונשה איירי לעיל. במוקדשין לא – דהא אפסקיה. כלאים – רחל שילדה מן התייש, שחטה ואת בנה.

ב גמרא תנו רבנן: "מנין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשין? תלמוד לומר: "שור או כשב או עז פי יולד", וכתבי בתריה: "ושור או שיה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד" – לימד על אותו ואת בנו שנוהג במוקדשין. – ואימא: במוקדשין אין, בחולין לא! – שור הפסוק הענין. – ואימא: בחולין אין, במוקדשין לא! – פתיב: "ושור" – בי"ו מוסיף על ענין ראשון. – אי, מה קדשים – פלאים לא, אף אותו ואת בנו – פלאים לא! אלאמה תנאי: אותו ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי? ועוד, "שה" פתיב; ואמר רבא:

שניהם פסולין להקרבה, הראשון – משום שהוא חולין, והשני – משום שהוא מחוסר זמן, ועל השני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו. שחט קדשים ואחר כך חולין בפנים ביום אחד – הראשון כשר ופסול להקרבה, משום שהוא חולין. שחט חולין בחוץ ואחר כך את השני בפנים – הראשון כשר ופסול, ועל השני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו, ופסול מפני שהוא חולין. שחט קדשים בחוץ ואחר כך בפנים – על הראשון חייב כרת, ועל שניהם סופגים את הארבעים, על הראשון – משום שחט חוץ, ועל השני – משום אותו ואת בנו, ושניהם פסולים להקרבה, הראשון – מפני שנשחט בחוץ, והשני – מפני שהוא מחוסר זמן. שחט אותו ואת בנו חולין בפנים ואחר כך את השני בחוץ – הראשון כשר ופסול להקרבה, שהרי הוא חולין, ופסול עליו ממלקות, ועל השני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו, וכשר. שחט קדשים בפנים ואחר כך בחוץ – הראשון כשר ופסול, ועל השני סופג את הארבעים משום אותו ואת בנו, ופסול, שהרי הוא מחוסר זמן.

ב גמרא תנו רבנן [שנו חכמים]: לאיסור אותו ואת בנו שנוהג במוקדשין? תלמוד לומר: "שור או כשב או עז פי יולד וכו' ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן לה" (ויקרא כב, כז), וכתבי בתריה [ונאמר מיד אחריו]: "ושור או שיה אותו ואת בנו לא תשחטו ביום אחד" (שם כח) – לימד על אותו ואת בנו שנוהג גם במוקדשין. ושואלים: הואיל ונאמר איסור זה

בעניני קדשים, ואימא [ואמר]: במוקדשין – אין [כ] יש איסור אותו ואת בנו, בחולין – כלל לא! ומשיבים, מה שחזר הכתוב ואמר "שור או שיה", שלא הוצרך, שהרי בשור ושה עסק מתחילה – הפסיק הענין, לומר שאין כתוב זה מדבר בקדשים שעסק בהם הכתוב תחילה. ושואלים: אם כן, שהפסיק הענין, ואימא [ואמר]: בחולין – אין [כ] יש איסור אותו ואת בנו, במוקדשין – לא! ומשיבים: כתיב [נאמר]: "ושור וכו' אותו ואת בנו" – וי"ו מוסיף את מה שנאמר כאן גם על הענין ראשון שעסק בו הכתוב תחילה, כלומר, מוקדשים. ושואלים: אי [א] כן, שכתוב זה נאמר גם בענין קדשים, אמור: מה קדשים כלאים לא, שוולד הנולד לכבשה מן התייש פסול לקרבן – אף איסור שחט אותו ואת בנו בכלאים לא, שאם שחט את הכבשה – מותר לשחוט ולד שוולד לה מן התייש! אלאמה תנאי [ומדוע שנויה ברייתא]: אותו ואת בנו נוהג בין בכלאים ובין בכוי, יצור שהוא ספק בהמה ספק חיה? ועוד, מדוע דין אותו ואת בנו נוהג בכלאיים? הרי "שה" כתיב [נאמר]. ואמר רבא:

משתב, ויהא אותו ואת בנו נוהג אף בחיה, כדאשכחן ב"שור שנגח את הפרה" (שם נד, ב); ויש לומר: כיון דלא מצינו למילף אף בהמה טמאה דומיא דשבת – לא ילפינן כלל. ועוד, דאי משבת ילפינן, אם כן שה דכתב רחמנא למה ליה ועוד, דומיא דקדשים דלא שייך בחיה. ומתאי טעמא נמי הוה ממעטינן כלאים אי לאו דכתיב "אוי".

ואת בנו נוהג במוקדשים, מדוע לא נאמר שדין זה יחול רק על מה שכשר לקדשים, אבל לא על הכלאיים (שפסולים להקרבה על פי הכתוב הקודם "שור או כשב או עז פי יולד")? ובתוס' שאלו: אם כן, מדוע לא יקשו: מה קדשים נוהגים דווקא בפני הבית – אף אותו ואת בנו נוהג רק בפני הבית! ותירצו כי האפשרות להקדיש קדשים קיימת גם שלא בפני הבית (אף שאין אפשרות להקריבם), אבל כלאים – אינם שייכים כלל בקדשים (כלומר, בקדשי מזבח, שלא ניתן להקריב קרבן מן הכלאיים). ועוד שה כתיב לבאורה, אין מקום ל"ועוד" זה, שהרי הקושיה ראשונה באה לסתור את הברייתא שאמרה שאותו ואת בנו נוהג במוקדשים, ואילו הקושיה השנייה באה לסתור את הברייתא שאמרה שאותו ואת בנו נוהג בכלאיים. ויש שפירש שמדובר כאן בקושיה אחת, בדרך של "ממה נפשך", שבין אם אותו ואת בנו נוהג במוקדשים, ובין אם לא – לא צריך היה לנוהג בכלאיים (חת"ס, עיי"ש).

עיונים
מנין לאותו ואת בנו שנוהג במוקדשין שאלו ראשונים: ומדוע יעלה על הדעת שדין זה לא ינהג בקדשים? אדרבה, הואיל ונכתב בפרשה העוסקת בקדשים, הרי זה בכלל "דבר הלמד מעניניו"! ומתחילה הביאו בתוס' הסבר, שהכוונה כאן אינה לעיקר דין אותו ואת בנו, שפשוט שהוא נוהג בקדשים. אלא למקרה מסויים, שכאשר חייב אדם בקרבן פסח, ואין לו אלא בנה של בהמה שנשחטה באותו יום – אין אומרים: תבוא מצות עשה של הקרבת הפסח ותדחה את לא תעשה של אותו ואת בנו ודחו התוס' הסבר זה (אבל ראה תורת חיים. וראה גם תוס' זבחים לג.ב). ותירצו, שכיון שהכתוב הפסיק ב"ושור או שיה", היה מקום לומר שאין דין זה שייך כלל לקדשים שעסק בהם הכתוב מתחילה. שהרי אם בא הכתוב רק כדי לומר שאינו נוהג רק בקדשים, אלא גם בחולין – יכול היה לכתוב דין אותו ואת בנו בכל מקום אחר בתורה, שלא בענין קדשים. וראה תירוצו נוסף ברמב"ן.
אי מה קדשים כלאים לא אף אותו ואת בנו כלאים לא כלומר, הואיל ודין אותו

מסורת הש"ס
א. ראה תוי"כ ויקרא כב, כז. וראה חולין פג, א. ילק"ש תורה תרמג.
ב. פסחים ה, א. יבמות ט, א. ב"ק קז, ב. בי"מ צה, א. שבעות י, א. זבחים מח, א. כריתות כב, ב. ירושלמי שבעות פ"א ה"א. תוי"כ ויקרא ד, כז. ילק"ש תורה שמו, שם תמה. שם תמט. שם תסט. שם תעח. שם תצב. שם תרמג. שם תרטט. ג. חולין עט, ב. תוספתא חולין פ"ה א. ילק"ש תורה תרמג.

גרסות
כלאים לא... כלאים לא בכתי"מ ועוד: אינו נוהג בכלאים... אינו נוהג בכלאים.

מסורת הש"ס
 א. בייק עזב, עתא. ילקיש תורה תרמג.
 ב. (לענין אחר) בייק עזב.
 ג. (בשינוי) תוי"כ ויקרא כב, כח.
 ד. מכלילת שמות כא, יז.
 תוי"כ ויקרא כ, ט. ילקיש תורה של. שם תריח.

גרסות
 קא משמע לן בכתיב: קא משמע לן דמחייב.
 עד שישחוט שור ושה ובנו בחלק מכתב"י: אינו חייב עד שישחוט שור ושה ובנו.
 תלמוד לומר שור או שה אותו ואת בנו, מאי לאו מאו נפקא בכתיב ועוד: תלמוד לומר שור או שה, מאי לאו מאו נפקא.

זה בנה אב, כלומר מן הכתוב "שה כבשים ושה עזים" (דברים יד, ד) למדנו בבנין אב: כל מקום בתורה שנאמר "שה", אינו אלא להוציא את הכלאים! ומשיבים, אמר קרא [המקרא] בענין אותו ואת בנו: "שור או שה" (ויקרא כב, כח), "או" – לרבות את הכלאים. ושואלים: והרי האי [אותו] "או" מיבעי ליה [צריך אותן] כדי לחלק, דסלקא דעתך אמינא [שיעלה על דעתך לומר]: עד דשחיט [ששחט] גם שור ובנו וגם שה ובנו ביום אחד לא מחייב [אינו חייב]. על כן קא משמע לן [משמע לנן] "שור או שה", שאם שחט או שור ובנו, או שה ובנו – חייב! ומשיבים: לחלק ולחייב על כל אחד מהם, מ"זאת בנו" נפקא [יוצא], שלא נאמר "ואת בנייהם". ושואלים: ואכתי מיבעי ליה [ועדיין נצרך לן] "או" לחלק, לכדתניא [לכמו ששנויה ברייתא]: אילו נאמר רק "שור ושה ובנו לא שחטו ביום אחד", הייתי אומר: אינו חייב עד שישחוט שור ושה ובנו של אחד מהם, לכך תלמוד לומר: "שור או שה אותו ואת בנו", שחייב גם אם שחט רק אחד מהם ובנו; מאי לאו [האם לא] מ"או" נפקא ליה [יוצא לן] הלימוד הזה? ודוחים: לא, מ"אותו" הוא נלמד, שאסור לשחוט אפילו אחד מהם ובנו, ומ"או" למדנו לרבות כלאיים. ומקשים: הניחא לרבנן [זה נוח לשיטת חכמים] שתובא להלן, דמיייתר להו [שמיותר להם] "אותו" לחלק, ומ"או" למדנו לרבות כלאיים. אלא לשיטת חנניה, דלא מיייתר ליה [שלא מיותר לן] "אותו", לחלק ולחייב על כל אחד מהם, שור ובנו או שה ובנו, מנא ליה [מנין לן]? ומשיבים: לשיטתו, לחלק לא צריך קרא [מקרא] מיוחד, מפני דסבר לה [שהוא סבור] כדעת ר' יונתן. דתניא [ששנויה ברייתא] לענין אחר: "איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת" (ויקרא כ, ט), אין לי שחייב אלא מי שקילל את אביו וגם את אמו, אבל אם קילל אביו שלא (ולא) אמו, או אמו שלא אביו, מנין שחייב?

[שייך לעמוד א] ועוד – קשיא לי עלה דהא דקמני: נוהג בכלאים – האמר רנא כו'. אינו אלא להוציא את הכלאים – דילפינן כולהו מ"שה כשבים ושה עזים" [דכריס יד], מדלל כתיב "שה כשבים ועזים" – שמע מינה דלא מיקרי שה עד שיהו אצו ואמו כשבים או שניהם עזים, אצל אחד כשב ואחד עז – לא הוה שה. או לרבות את הכלאים – ותפשוט מהכל תרתי קושייתא. לחלק – לחייב על אחד מהם, שישחוט או שור ובנו, או שה ובנו. בנו – דמד משמע. עד שישחוט שור ושה ובנו – של אחד מהם, תלמוד לומר: "שור או" וגו'. מאי לאו מאו נפקא ליה – והכי קאמר: אילו נאמר "שור ושה" ולא נאמר "או", הייתי אומר כו'? לא מאותו – נפקא ליה. והכי קאמר: אילו נאמר "שור ושה ובנו", ולא כתיב "או" – הוה אמרנא: עד דשחיט מרי, ובריה דחד מינייהו – תלמוד לומר: "או" ואת בנו" – חד אב וחד בן. אצל "או" – לכלאים אלא. הניחא לרבנן – לקמן נבי מאי חנניה ומאי רבנן. כרבי יונתן – דאמר: אף על גב דלא כתיב "או" – כמאן דכתיב "או" דמי, וכל היכא דכתיב "פלוני ופלוני" – או האי או האי משמע. דתניא איש אשר יקלל את אביו ואת אמו אין לי אלא – קלל שניהם, אחד מהם מנין?

תוספות

זה בנה אב כל מקום שנאמר שה אינו אלא להוציא כלאים – פירש בקונטרס, דילפינן כולהו מ"שה כשבים ושה עזים". וקשה לפירושו: ד"במרוובה" (בבא קמא ע"א), מסיק דבנין אב דרבא איצטריך לפדיון פטור חמור, כדתנן: אין פודין לא בעגל ולא בכלאים. ופריך התם: ולרבי אלעזר דמתיר בכלאים מפני שהוא שה, למאי אתא? ומשני: לטמא שנוול מן הטהור ועבורו מן הטמא, ודלא כרבי יהושע, דאי כרבי יהושע – מ"שה כשבים ושה עזים" נפקא. משמע בהדיא דבנין אב דרבא לא הוה מ"שה כשבים ושה עזים" ונראה, דמ"שה" דפסח עביד בנין אב. תדע, מדמסיק ב"מרוובה" דלפטר חמור אצטריך בנין אב דרבא, ובסוף פרק קמא דבכורות (ב"ב), יליף לה מ"שה" "שה" של פסח. אבל קשה: דמאי שנא דהכא קרי ליה בנין אב, ובבכורות עביד ליה גזרה שוה: נאמר כאן "שה", ונאמר להלן "שה"? ועוד, דמאי שנא דנקט רבא כלאים טפי מעגל וחיה טרפה ושחוט? דכולהו מפיק התם מ"שה", כדקאמר התם: מה להלן פרט לכל השמות הללו? וליכא למימר דטרפה ושחוט נפקא ממשמעותיה דשה, ולא דוקא נקט "פרט לכל השמות", דהכי נמי עגל וחיה נקט התם, אף על גב דודאי נפקי ממשמעותיה ד"שה", אלא ניחא ליה לכלול כולם יחד. דהא פר – אפילו שחוט קרוי "פרי", כדאמרין בפרק "הוציאו לוי" (יומא מט"ב). ושה נמי, הוי נמנין עליו אפילו אחר שחיטה אי לאו דכתיב "מהיות משה" – מחיותיה דשה, כדאמר התם. וטרפה נמי שחיבא שה, דמחייב ב"מרוובה" (בבא קמא ע"ב), במוכר טרפה בארבעה וחמשה אף על גב ד"שה" כתיב התם. והכי נמי תנא: אותו ואת בנו נוהג בטרפה. ואפילו רבי שמעון לא פליג אלא משום דהויא שחיטה שאינה ראויה! ועוד קשה: דבאותו ואת בנו ובתשלומי ארבעה וחמשה, נעטע טרפה מבנין אב! ונראה לי, דטרפה ושחוט נפקי מגזרה שוה ד"שה" "שה" מפסח, כדאמר בבכורות (ב"ב), ועגל וחיה – ממשמעות ד"שה", וכלאים – מבנין אב דרבא. דמגזרה שוה לא מסתבר למעוטי כלאים כמו טרפה ושחוט, דאית לן למימר: "תפדה" "תפדה" ריבה, כיון דשה גמור הוא, בין דאזלת בתר אב בין דאזלת בתר אב. אבל מבנין אב ממעט שפיר, דהכי כתיב: "שה תמים וגו' ומן העזים תקחו", דמשמע: עד שיהא אביו כבש ואמו כבשה. ומיותר הוא, דלגופיה לא איצטריך, דמשאר קדשים נפקא, דממעטין כלאים מ"או כשבים". אלא ללמד בעלמא אתי, דכל מקום שנאמר "שה" אינו אלא להוציא כלאים. ואף על גב דכתיב נמי בהאי קרא "תמים", דנפיק משאר קדשים – לשום דרשא נכתב. והא דלא ממעטין באותו ואת בנו ובתשלומי ארבעה וחמשה טרפה בגזרה שוה ד"שה" "שה" מפסח – אפשר דאינו מופנה. והשתא ניחא נמי, כי בעי ב"מרוובה": לרבי אלעזר דמתיר בכלאים, בנין אב דרבא למאי הלכתא? לקדשים. ולא קאמר: לטרפה ושחוט, דהנהו מגזירה שוה נפקי. ואם תאמר, וב"מרוובה" דקאמר: ובנין אב דרבא למאי הלכתא? אי לקדשים – בהדיא כתיב בהו. משמע דאי לא כתיב בהו כלאים בהדיא – הוה ניחא. והא עיקר בנין אב לא אייתר בפסח אלא משום דמקדשים נפקא! ויש לומר: דכן דרך התלמוד, שעושה כאילו קים ליה בפסח ממקום אחר. וכענין זה יש בריש קדושין (ג"ב) ובפרק "נערה" (כתובות מ"ב), גבי קדושי הבת לאביה, דקאמר: וכי תימא נילף מבשת ופגם, ואף על גב דבשת ופגם גופיה לא קים לן דהוי דאביה אלא מקדושין בפרק "אלו נערות" (כתובות מ"ב, ד"ה דאי).

או לרבות את הכלאים – אף על גב דמ"או כשב" ממעטין כלאים – התם מענין דקרא, והכא מענין דקרא, כדאמר ב"מרוובה" (בבא קמא ע"ב). ואם תאמר, והיכי פריך לעיל: ואימא במוקדשין אין בחולין לא? היכי מצי למימר הכי? אם כן אמאי איצטריך "או" לרבות כלאים? דכלאים בקדשים ליכא, כדקאמר: אי מה כלאים בקדשים לא! ויש לומר: דאי הוה מוקמינן קרא דאותו ואת בנו דוקא במוקדשים, אם כן לא הוה דרשינן "או" לרבות כלאים, אלא הוה מוקמינן לדרשא אחריתי.

עיונים

זה בנה אב לפי רש"י, הלימוד הוא מן הכתוב "שה כבשים ושה עזים" (דברים יד, ד), ממנו מובן כי רק שה של כבשים לחוד או של עזים לחוד קרוי "שה", שאם לא כן, ניתן היה לכתוב "שה כבשים ועזים" (רש"י). ושאר ראשונים פירשו כי הלימוד הוא מקרבן פסח, שנאמר בו: "שה תמים מן הכבשים ומן העזים תקחו" (שמות יב, ה), ומשמע – או מן הכבשים או מן העזים (ראה תוס', תהרא"ש, ר"ג).
 או לרבות את הכלאים שכיין שניתן היה לכתוב "שור ושה", ונכתב "שור או שה" – הרי "או" בא לרבות (ובמסכת בבא קמא ע"א, דנו במה שעולה ממקום אחר ש"או" בא למעט). והעיר רש"י כי בכך נפתרו שתי השאלות, האחת – אם איסור אותו ואת בנו נוהג בקדשים, מדוע הוא חל על כלאים, שלא כמו קדשים. ועוד, מדברי רבא, שכל שמקום שנאמר "שה" אינו אלא להוציא את הכלאים.

ואכתי מיבעי ליה לכדתניא וכו'. לכאורה, דין זה שהברייתא לומדת מ"או" הוא עצמו דין "לחלק", שאם שחט רק שור ובנו, או רק שה ובנו – חייב. ואם כן קושיית הגמרא אינה רק על מה שלמד רבא מ"או" לרבות כלאיים. אלא יש כאן גם דחייה של התירוץ הקודם, שלחלק למדנו מ"בנו" (ואכן, גם מהמשך דיון הגמרא מוכח ששוב אין למדים דין זה מ"בנו". וראה מהרש"א ותורת חיים).
 מאי לאו מאו נפקא כלומר, אם היה נאמר: "שור ושה אותו ואת בנו" הייתי אומר שאינו חייב עד שישחוט שור ושה ובנו של אחד מהם, לכך נאמר "שור או שה". ודחו כי הלימוד הוא מ"אותו", שאם היה נאמר "ושור או שה ואת בנו", היה מקום להבין כי מדובר על שחיטת שור ושה ובנו של אחד מהם. ולכן חזר ואמר הכתוב "אותו (ואת בנו)" להדגיש שהאיסור הוא לשחוט אפילו אחד מהם ובנו.

תלמוד לומר — נסיפיה: "אביו ואמו קלל ואמו קלל — כלומר, נחמלת המקרא סמן קללה לאביו, ונסיפיה המקרא סמן קללה לאמו, למימרה דלו האי או האי. רבי יונתן אומר — "אביו ואמו" משמע נמי: או האי או האי. וסיפיה דקרא — לדרשא אחרינה, להציא את המקלל לאחר מיתה שחייב בפני עצמו — כלומר, או זה או זה. בנקבות — האם וזנה. ואינו נהג בזכרים — לאין חוששין לזרע האב, ואם שחט זכר — מותר לשחוט בנו וזנה. באם על הבנים — שלום הקן, שהזכר (דנריס כז) שלא ליקח שנייה. בנקבות — דכתיב (שס): "והאם רועלת", ולא האב רועץ. לא עשה בה מזומן — דתניא (חולין קלטג, ב): "כי יקרא" — פרט למזומן, כלומר, עוף שלו אינו חייב בשלוח. תאמר באותו ואת בנו כו' — והואיל ותמור הוא, ינהוג בשנייה. אותו אחד ולא שנים — נאמר הוא נהג ולא שנים. ומעמה, שחלק הכתוב, ואי אפשר לומר שנהוג בשנייה, אלא או בזכרים או בנקבות. זכיתי לדין — מעמה אני רשאי ללמוד מדין הראשון צאי זו ינהוג. דהשתא ליכא למיפסק: תאמר צאומה ואת בנו שפשה צו מזומן כשאינו מזומן, לפיכך ינהוג בזכרים ולא בנקבות. דמאי חומרא היא זו לומר כן? מה לי זכרים ומה לי נקבות! ואם נפשך לומר — ולהשיב משונה על דין זה, יש לי טעם אחר: הרי הוא אומר "בנו" — משמע שנראה לו כבן. שכרוך — ודנוק תמיד לילך אחריו, ודך הולך להיות כרוך אחר האם. מאי אם נפשך לומר — מה היה לו להשיב על צנין אב הראשון?

תוספות

עד שיפרוט לך הכתוב יחדו — ואם תאמר: ולרבי יאשיה, אמאי כתיב קרא (דברים כב) "יחדו" ב"לא תחרוש"? ויש לומר: דאיצטריך, דהוא

אמינא דאסור אף על פי שאינם קשורים. וכן גבי לבישת כלאים, אי לא כתיב "יחדו" — הוה אמינא דאפילו מלבושים אחד של צמר ואחד של פשתים לא ילבש, אף על פי שאינם תפורים יחד, ד"מיחדו" דרשינן דתוכף תכיפה אחת אינו חבור. ורבי יונתן, לא משום דפרט הכתוב "יחדו" בהני דרשי, דהא אצטריך כדפירשתי, אלא מסברא דנפשיה קאמר הכי. ולהכי לא קאמר "כדרך שפרט לך הכתוב בכלאים", כדאמרינן בפרק "כל שעה" (פסחים כא, ב): כדרך שפרט לך הכתוב בנבלה.

מה כשחייב באם על הבנים בנקבות ולא בזכרים — דאם דקרא משמע ליה דוקא, ולא משום שאורחה להיות רובצת. מדכתיב (דברים כב) "שלח תשלח את האם", דהוה ליה למכתב "שלח תשלחנה" כיון דכתיב כבר "לא תקח האם", לכך משמע ליה דוקא.

מי שבנו כרוך אחריו — ואם תאמר: אם כן, למה לי דמייתר קרא גבי שלוח הקן? נילף קל וחומר מאותו ואת בנו שעשה בו מזומן כשאינו מזומן! ויש לומר: דאי לאו דחזינן בשלוח הקן דאם דוקא — לא הוי דרשינן באותו ואת בנו שבנו כרוך אחריו.

עיונים

אביו קלל וכו' רש"י מסביר שר' יאשיה לומד ממה שבתחילת הפסוק הפועל "קלל" סמוך לאב ("כי יקלל את אביו") ובסוף הכתוב הוא סמוך לאם ("ואמו קללה"). ללמוד שאיסור הקללה חל על כל אחד מהם לחד. והוסיף, כי לשיטת ר' יונתן, מה שנאמר בסוף "אביו קלל אמו קלל" בא לחייב מי שקילל אביו או אמו לאחר מיתתם. מה כשחייב באם על הבנים בנקבות ולא בזכרים שנאמר: "והאם רובצת על האפרוחים", ולא "והאב" (רש"י). וכתבו בתוס' שניתן היה לומר שהזכרה דוקא אם מפני שדרכה של אם נקבה לרבוץ על האפרוחים. אלא שהדיוק הוא ממה שחזר הכתוב ואמר: "שלח תשלח את האם", ולא "שלח תשלחנה", להדגיש — אם ולא אב. תלמוד לומר אותו לכאורה, "אותו" הוא לשון זכר, ומדוע לא נלמד מכאן שבזכר מדובר, כפי שסבור חנניה? ויש לומר כי הכתוב משתמש בלשון זכר כשם המין (שור, כבש) ולא לזכר דוקא. ועוד, שפסוק זה הוא המשכו של הפסוק הקודם: "שור וכו' כי יולד" שהכל מודים שהוא עוסק בין בזכרים ובין בנקבות, ולכן הוא משתמש באותה לשון (רמב"ן על התורה). ויש שכתב כי אמנם "אותו" משמעו זכר, אלא כיון שלדעת חכמים הוצרך "אותו" ללמד דין אחר — לחלק, ומצד אחר למדנו מן הכתוב "בנו" שמדובר במי בנו כרוך אחריו, והיא האם — ממילא גם "אותו" עוסק באם (תורת חיים). בנו מי שבנו כרוך אחריו יש שהסביר כי הלימוד הוא ממה שנאמר "ואת בנו" ולא "ואת הבן", כלומר, אותו ואת שניכר שהוא בנו, ודבר זה קיים בפרה ובנה, או בכבשה

תלמוד לומר בהמשך הפסוק: "אביו ואמו קלל דמיו כו", לומר: אביו קלל — חייב, אמו קלל — חייב, אלו דברי ר' יאשיה. ר' יונתן אומר: לא הוצרכנו לכך, אלא בכל מקום שנאמר "ואת" משמע גם שניהם כאחד, ומשמע גם כל אחד בפני עצמו, עד שיפרוט לך הכתוב "יחדו", לומר: דוקא שניהם יחד. ולשיטת ר' יונתן נמצא שלענין אותו ואת בנו, גם אם היה הכתוב אומר "ושור ושה" ולא "שור או שה", היינו למדים לחלק ולהייב על כל אחד מהם, ואם כן "או" מיותר לרבות את הכלאיים. וכשיטה זו הולך חנניה.

א הזכרנו את שיטת חנניה וחכמים. ומבררים: מאי [מה] שיטת חנניה ומאי רבנן [ומה] שיטת חכמים? דתניא [ששנויה ברייתא]: איסור אותו ואת בנו נהג בנקבות, כלומר, באם ובנה, ואינו נהג בזכרים, שאין איסור לשחוט אב ובנו ביום אחד. חנניה אומר: איסור אותו ואת בנו נהג בין בזכרים ובין בנקבות. ומסבירים: מאי טעמא דרבנן [מה הטעם של חכמים]? דתניא [ששנויה ברייתא]: יכול יהא איסור אותו ואת בנו נהג בין בזכרים ובין בנקבות? ולכאורה דין הוא, אפשר ללמוד דבר זה מסברה, ממצוה דומה: חייב כאן באותו ואת בנו, וחייב באיסור לקחת אם על הבנים, כלומר, במצות שילוח הקן; מה כשחייב באם על הבנים — חייב בנקבות ולא בזכרים, שהרי נאמר "והאם רובצת על האפרוחים" (דברים כב, ו). אף כשחייב כאן, באותו ואת בנו — הרי זה בנקבות ולא בזכרים. אלא שיש לדחות: לא, אם אמרת באם על הבנים, שהוה נהג רק באם, מפני שהקל במצוה זו, שכן לא עשה בה מזומן כשאינו מזומן, שאין חובה זו אלא כשהוא מוצא

באקראי אם על הבנים, ולא בקן שבביתו — תאמר כן באותו ואת בנו, שהחמיר בו יותר, ועשה בו מזומן כשאינו מזומן? ואם כן הדין נותן שינהג בזכרים ובנקבות! על כן תלמוד לומר: "ושור או שה אותו ואת בנו" (ויקרא כב, כח), והמלה "אותו" שהיא מיותרת, באה לומר: באחד מן ההורים מדובר, בזכר או בנקבה, ולא בשנים. וממשיכה הברייתא: מעתה, אחר שחלק הכתוב בין אותו ואת בנו, והבהיר כי דוקא באחד מדובר, בזכרים או בנקבות — זכיתי לחזור ולדין (לדין) כפי שהייתי סבור מתחילה: חייב כאן וחייב באם על הבנים, מה כשחייב באם על הבנים — בנקבות ולא בזכרים, אף כשחייב כאן — בנקבות ולא בזכרים. ואם נפשך (רצונך) לומר ולטעון טענה כנגד זה — על כך יש להשיב: נאמר "אותו ואת בנו" — מי שבנו כרוך אחריו, יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו. ושואלים: מה כוונת "אם נפשך לומר"? מה אפשר היה לומר כדי לסתור את הדברים? ומסבירים: וכי תימא [ואם תאמר] "אותו" לשון זכר משמע, על כך יש להשיב: הרי הוא אומר "בנו" — לומר מי שבנו כרוך אחריו, יצא זכר שאין בנו כרוך אחריו.

ובנה, ולא בזכר (קרבן אהרן על תורת כהנים). אבל בתוס' (בעמוד הבא) כתבו כי הלימוד הוא מעצם השימוש במלה "בן". שלא מצאנו בתנ"ך שהכתוב מייחס בנו של בעל חיים אל הזכר, אלא רק אל הנקבות, והוא מטעם זה עצמו — שהבן כרוך אחרי האם ולא אחרי האב (מלבי"ם).

אורה ההלכה

נוהג בנקבות ואינו נהג בזכרים איסור אותו ואת בנו נהג בנקבות בלבד מפני שידוע בוודאות מיהו בנה. וכשידוע בוודאות מיהו האב — אין שוחטין אותו ואת בנו ביום אחד. ואם שחט — אינו לוקה, שהדבר ספק אם איסור אותו ואת בנו נהג בזכרים. כדברי ר' יהודה (בעמוד הבא) שמשפך את חוששים לזרע האב (הגד"מ, כס"מ). (רמב"ם ספר קדושה הלכות שחיטה פ"ב הי"א. שו"ע יו"ד טו, ב). באם על הבנים וכו' בנקבות ולא בזכרים המוצא זכר רובץ על הקן — פטור מלשלח, ששילוח הקן נהג בנקבות בלבד. כברייתא. (רמב"ם שם פ"ג הי"ג. שו"ע יו"ד רצב, ז). לא עשה בה מזומן כשאינו מזומן שילוח האם אינו נהג אלא בעוף טהור שאינו מזומן, כגון עופות בית או יוני שובך ועלייה, ועופות שקננו בפרדס, שנאמר "כי יקרא, אבל המזומן, כגון אווזים ותרנגולים ויונים שקננו בבית — אינו חייב לשלח. כמשנה לקמן קלחב. (רמב"ם שם הי"ח. שו"ע יו"ד רצב, ב).

מסורת הש"ס ה. בכורות מהב. ילק"ש תורה תרמג (כל הענין). ג. תניי"כ ויקרא כב, כח. ז. ראה משנה חולין קלחב.

גרסות

ומשמע אחד בפני עצמו בכתה"י: ומשמע אחד אחד בפני עצמו. אחר שחלק הכתוב זכיתי לדין בחלק מכתה"י: אחר שחלק בו הכתוב יש בדין לזכות. ואם נפשך לומר בנו בכתה"י: ואם נפשך לומר הרי הוא אומר בנו.